

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2016/399 (Schengenin rajasäännöstö) muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2016/399 (Schengenin rajasäännöstö) muuttamisesta (U 7/2022 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- komentaja, rajaturvallisuusasiantuntija Jani Järäinen, sisäministeriö
- poliisijohtaja Hannele Taavila, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Berit Kiuru, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Amanda Mäkelä, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Tove Ruokojä, sosiaali- ja terveysministeriö

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- ulkoministeriö

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Schengenin rajasäännöstön muuttamista koskevan asetusehdotuksen tavoitteena on kehittää yhteisiä toimia ulkorajoilla sekä sisärajoilla ja vapaan liikkuvuuden alueella. Asetuksessa säädettäisiin muun muassa yhdenmukaisista toimenpiteistä ulkorajoilla kansanterveyden vaarantuessa, muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamisesta ulkorajoilla, vaihtoehtoisista keinoista sisärajoille sisärajavalvonnan sijaan, kolmannen maan kansalaisen välittömästä siirtämisestä takaisin toiseen jäsenmaahan sekä sisärajavalvonnan palauttamiseen liittyvistä mekanismeista. Asetusehdotus on osa toimivaa ja kestävä Schengen-aluetta edistävän strategian toimeenpanoa.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2022 vp

Valtioneuvoston kanta

Lainsäädännön uudistaminen on tarpeen muuttuneessa toimintaympäristössä, jotta voidaan turvata Schengen-järjestelmän kestävyys ja uskottavuus kriisien yhteydessä. Valtioneuvosto tukee pyrkimyksiä kehittää EU:n oikeudellista kehystä, jonka avulla vastataan toisaalta muuttoliikkeen välineellistämiseen poliittisiin tarkoitukseen ja terveysuhkiin ulkorajoilla ja toisaalta laajamittaiseen, luvattomaan liikkumiseen Schengenin sisärajojen yli jäsenvaltiosta toiseen.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Schengenin rajasäännöstä kehitetään tavalla, joka mahdollistaa jäsenmaille tehokkaita, oikeasuhtaiset ja riittävät keinot vastata muuttuviin tilanteisiin sekä ulko- että sisärajoilla perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jäsenvaltioilla on jatkossakin mahdollisuus palauttaa, tarvittaessa hyvinkin nopeasti, rajavalvonta sisärajoilleen. Toimien tulee olla välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että muuttoliikkeen välineellistämistilanteita varten on selkeä, joustava ja käytännössä toimiva oikeudellinen kehys, jossa on määritelty jäsenvaltioiden käytettävissä olevat toimet. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että välineellistämiseen kohdistuvissa toimissa huomioidaan yhtäältä valtion oikeus päättää ulkorajojensa turvallisuudesta sekä toisaalta siitä, kenellä on pääsy valtion alueelle. Toimien tulee tapahtua kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti ja niiden on kunnioitettava perus- ja ihmisoikeuksia sekä turvattava ihmisarvoinen kohdelu.

Valtioneuvosto voi hyväksyä ehdotetun mekanismin päätöksenteosta ulkorajoilla tehtäviksi yhteisiksi toimiksi kansanterveyttä uhkaavissa tilanteissa. Valtioneuvosto pitää kuitenkin tärkeänä, että päätettäessä täytäntöönpanoasetuksella jäsenmaita velvoittavista terveysturvallisuustoimista tai matkustamisen rajoitustoimisesta tulee jäsenmaalle taata riittävä liikkumavara toimia tarvittaessa säädettyä velvoitetta tiukemmin rajoituksin, jos jäsenmaahan kohdistuva henkilöliikenteen lähtömaat ja matkustusprofiili tätä perustellusti edellyttävät.

Valtioneuvosto katsoo, että jäsenmaan tulisi olla mahdollista tehdä joustavasti viranomaistoimia sisärajalla tai sen välittömässä läheisyydessä siten, ettei niitä voida rinnastaa rajatarkastuksiin. Valtioneuvosto kannattaa komission esittämää jäsenmaan alueen sisällä tapahtuvan julkisen vallan käyttöön liittyvän sääntelyn tarkennusta siten, että se mahdollistaa tosiasiallisten hallintotoimien tekemisen sisärajalla tai sen läheisyydessä silloin kun toimenpiteet perustuvat toimivaltaisen viranomaisen yleiseen tietoon ja kokemukseen tai uhka-arvioon ja riskianalyysiin.

Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta sisärajavalvonnan palauttamisen perusteena olevan jäsenmaata uhkaavan yleiseen järjestykseen ja sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvan uhan määrittelyn laajentamisesta yksiselitteisesti koskemaan myös terveysuhkia ja vapaan liikkuvuuden alueen vaarantavaa luvattoma kolmansien maiden kansalaisten liikkumista. Laajamittainen luvaton edelleen liikkuminen Schengenin sisärajojen yli, jäsenvaltiosta toiseen, on koko EU:ta koskeva haaste, johon vastaamiseksi on tarpeellista uudistaa myös sisärajavalvonnan käyttämistä koskevia säännöksiä. Valtioneuvosto on valmis tukemaan ratkaisua, joka on oikeudenmukainen ja tasapainoinen sekä edelleen liikkumisen kohdemaiden että muuttoliikepaineen alla olevien ensimmäisten tulomaiden näkökulmasta. Lisäksi luvattoman edelleen liikkumisen torjunta edellyt-

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2022 vp

tää kokonaisvaltaista ja toimivaa turvapaikka- ja paluujärjestelmää sekä kykyä luotettavaan henkilön tunnistamiseen.

Valtioneuvosto tukee komission esittämää mahdollisuutta siirtää tiettyjen edellytysten täytyessä kolmannen maan kansalainen takaisin siihen jäsenmaahan, josta hän on juuri saapunut ilman, että sisärajavalvontaa olisi palautettu. On tärkeää, että kolmannen maan kansalaisella on käytössään riittävät oikeusturvakeinot ja että siirto toiseen jäsenmaahan voi tapahtua viivytyksettä. Liikenteenharjoittajan vastuu kolmannen maan kansalaisen kuljettamisesta takaisin siihen jäsenmaahan, josta hän on saapunut, on oleellinen osa toimivaa takaisinsiirtomenettelyä.

Komissio esittää uutta mekanismia sisärajavalvonnan palauttamiseksi tilanteissa, joissa Schengen-alueen sisällä on sellainen turvallisuuteen vaikuttava seikka, joka koskee enemmistöä jäsenmaista. Valtioneuvosto voi tukea kyseisen mekanismin käyttöönottoa silloin, kun näissä tilanteissa sisärajavalvonnan kesto ei ole määritelty enimmäiskesto, ja että valvonnan palauttaminen tällä mekanismilla tapahtuu määräenemmistöpäätöksellä neuvostossa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä toimien välttämättömyys- ja suhteellisuusvaatimusta ja periaatetta sisärajavalvonnan viimesijaisuudesta. Valtioneuvosto voi myös hyväksyä riskin arvioinnin toimittamisen komissiolle jatkettaessa sisärajavalvontaa pidempiä aikoja. Valtioneuvosto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että riskin arviointi voi sisältää sisäisen turvallisuuden kannalta arkaluontoista tietoa, jolloin sen tietoturvalliseen käsittelyyn ja jakamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Ehdotuksessa komissiolle on delegoitu asetuksenantovaltuus rajojen valvontaa koskevien lisämenetelmien käytöstä sekä rajojen valvontaan liittyviä standardeja koskien. Valtioneuvosto voi tukea kyseistä asetuksenantovaltuutusta edellyttäen, että kaavailtua valtuutusta tulisi pyrkiä määrittelemään tarkkarajaisemmin ja että lisämenetelmät ja standardit huomioivat riittävällä tavalla jäsenmaiden erityispiirteet ja erilaiset rajaosuudet sekä ovat luonteeltaan teknisiä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Schengenin rajasäännöstöä koskeva ehdotus osana laajempaa kokonaisuutta

Komissio on antanut joulukuussa 2021 ehdotuksen (COM(2021) 891 final) asetukseksi Schengenin rajasäännöstön muuttamiseksi. Komissio ehdottaa erilaisia ulkorajoilla sekä sisärajoilla ja vapaan liikkuvuuden alueella toteutettavia toimia, joilla pyritään parantamaan Schengenin toimivuutta. Ehdotus on osa toimivaa ja kestävä Schengen-aluetta edistävän strategian toimeenpanoa (E 87/2021 vp). Strategian kokonaisuuteen liittyy myös muun muassa asetusehdotus Schengenin arviointi- ja valvontamekanismin uudistamisesta (U 33/2021 vp), josta hallintovaliokunta on antanut lausunnon HaVL 27/2021 vp. Komissio on antanut myös EU:n poliisiyhteistyön säännöstöä koskevat ehdotukset, joilla on tarkoitus uudistaa ja kehittää lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtoa ja operatiivista toimintaa. Viimeksi mainittuja ehdotuksia koskevat kirjelmät (U 8/2022 vp, U 9/2022 vp, E 11/2022 vp) ovat niin ikään hallintovaliokunnan käsiteltävänä.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2022 vp

Samassa yhteydessä Schengenin rajasäännöstön muutosehdotuksen kanssa komissio on antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseksi maahanmuuton ja turvapaikka-asioiden alalla (U 15/2022 vp). Ehdotuksen myötä mahdollisuus poiketa tietyistä unionin turvapaikkamenettelyä, turvapaikanhakijoiden vastaanottoa ja paluuta koskevista säädöksistä tulisi osaksi pysyvää järjestelyä näihin tilanteisiin vastaamiseksi. Valiokunta on antanut mainitusta ehdotuksesta lausunnon HaVL 6/2022 vp.

Schengen-järjestelmän kehittäminen

Valiokunta pitää tärkeänä Schengen-alueen kokonaisvaltaista kehittämistä. Jäsenmaiden on pysyttävä turvaamaan vapaa ja häiriötön liikkuvuus niille, joille se sopimusten ja lainsäädännön perusteella kuuluu. Vastaavasti tulee kyetä huolehtimaan siitä, ettei vapaata liikkuvuutta hyödynnetä rikollisiin tarkoituksiin tai käytetä oikeudettomasti. EU:n sisäisen turvallisuuden kysymyksissä ja maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassa on löydettävä tätä tukevat toimivat ratkaisut. Valiokunta korostaa tehokkaan ulkorajavalvonnan keskeistä merkitystä Schengen-alueen toimivuuden kannalta.

Valiokunta on aiemmin esimerkiksi EU-politiikasta annettua valtioneuvoston selontekoa koskevassa lausunnossaan (HaVL 21/2021 vp — VNS 7/2020 vp) korostanut Schengen-järjestelmän merkitystä, mutta samalla todennut, ettei Schengen-alue toimi tällä hetkellä kuten sen pitäisi. Schengen-järjestelmän toimivuutta haastavat laittomien maahantulijoiden ja turvapaikanhakijoiden liikkuminen alueen sisällä sekä laittomasti unionin alueella olevat kolmansien maiden kansalaiset, terrorismin uhka, vierastaistelijat sekä järjestäytynyt rikollisuus, johon sisältyvät myös laitonta maahantuloa ja ihmiskauppaa järjestävät rikollisryhmät. Oman haasteensa järjestelmän toimivuuden kannalta muodostaa rajanylitysliikenteen kasvu.

Lainsäädännön uudistaminen on tarpeen muuttuneessa toimintaympäristössä, jotta voidaan turvata Schengen-järjestelmän kestävyys ja uskottavuus kriisien yhteydessä. Valiokunta toteaa, että Schengenin rajasäännöstöä koskeva asetusehdotus ja muut tässä lausunnossa viitatu ehdotukset on annettu ennen Venäjän laajamittaista hyökkäystä Ukrainaan. Euroopan turvallisuustilanne on sen jälkeen perusteellisesti muuttunut. Valiokunta pitää välttämättömänä, että asiakokonaisuuteen liittyviä ehdotuksia arvioidaan niiden jatkovalmistelussa uudelleen siitä näkökulmasta, ovatko ehdotetut toimenpiteet riittäviä ja tehokkaita myös muuttuneessa turvallisuustilanteessa.

Kansanterveyttä turvaavat toimet ulkorajoilla

Komissio ehdottaa uutta sääntelyä yhdenmukaisiksi tilapäisiksi toimenpiteiksi ulkorajoilla tilanteissa, joissa kansanterveys on uhattuna. Ehdotetun mekanismin avulla on tarkoitus luoda yhdenmukaiset ja tilapäiset rajoitukset matkustamiselle EU-alueelle sekä tähän liittyvät terveysturvallisuustoimet. Tarkemmat säännökset annettaisiin neuvoston täytäntöönpanoasetuksella. Neuvoston täytäntöönpanoasetus määrittäisi hyväksyttävät matkustusperusteet sekä mahdolliset epidemiologiset kriteerit. Ehdotuksen mukaan täytäntöönpanoasetuksessa voisi ottaa kantaa siihen, millaisia terveysturvallisuustoimia kolmannen maan kansalaisiin kohdistettaisiin ulkorajalla. Täytäntöönpanoasetus voi sisältää myös hätäjarrumekanismin, jonka avulla jäsenmaat voisivat vastata nopeasti heikkenevään epidemiologiseen tilanteeseen.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2022 vp

Nykyinen EU-koordinaatio rakentuu suosituksille, joiden vaikutus covid-19-pandemian aikana on komission mukaan ollut heikko. Valiokunta pitää koordinaation parantamista kannatettavana, mutta korostaa, että jäsenvaltiolla tulee olla riittävä liikkumavara toimia tarvittaessa yleistä velvoitetta tiukemmin rajoituksin, jos jäsenmaahan kohdistuvan henkilöliikenteen lähtömaat ja matkustusprofiili tätä perustellusti edellyttävät.

Muuttoliikkeen välineellistäminen

Komissio ehdottaa uutta sääntelyä muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseksi ulkorajoilla. Komissio on antanut rinnakkain rajasäännöstöä koskevan ehdotuksen kanssa asetusehdotukset turvapaikkasääntelyn soveltamisesta (HaVL 6/2022 vp — U 15/2022 vp) sekä liikenteenharjoittajiin kohdistuvista sanktioista (HaVL 5/2022 vp — U 5/2022 vp, E 133/2021 vp).

Valiokunta pitää tärkeänä, että EU:n jäsenvaltioiden toimintamahdollisuuksia sellaisten tilanteiden varalta, joissa muuttoliikettä ja turvapaikanhakijoita käytetään valtiollisen hybrdivaikuttamisen välineenä (välineellistäminen), parannetaan eri toimenpitein. EU:n ulkorajalle kohdistuvana tällainen toiminta on kaikkien jäsenvaltioiden yhteinen haaste, johon vastaamiseen tarvitaan yhteisiä ratkaisuja. Kestävien ratkaisujen perustana on oltava ajantasainen yhteinen tilannekuva. Myös tilanteiden ennakointia on kyettävä kehittämään kokonaisvaltaisesti. Valiokunta korostaa myös, että tällaisessa tilanteessa poikkeuksellisesti sovellettavien säännösten on tuotava aidosti lisäarvoa tilanteen hallitsemiseen ns. normaalimenettelyyn verrattuna. Lisäksi hybrdivaikuttamiseen vastaamisessa, kuten muissakin kriisitilanteissa, on keskeistä, että EU ja sen jäsenvaltiot pysyvät yhtenäisinä ja ovat valmiita ottamaan yhdessä käyttöön eri keinoja tilanteiden ratkaisemiseksi. Valiokunnan mielestä hybrdivaikuttamiseen tulee kyetä vastaamaan mahdollisimman laajalla keinovalikoimalla.

Schengenin rajasäännöstöä koskevassa ehdotuksessa määritetään ensimmäistä kertaa säädöstösolla muuttoliikkeen välineellistämisen käsite. Ehdotuksen mukaan välineellistämällä tarkoitetaan tilanteita, joissa kolmas maa yllyttää ihmisiä unionin alueelle aktiivisesti rohkaisten tai järjestäen tätä liikehdintää oman alueensa kautta ulkorajalle. Tilanteisiin liittyy kolmannen maan tavoite aiheuttaa epävakautta unionissa tai jäsenmaassa ja se, että se on omiaan vaarantamaan valtion kriittiset toiminnot mukaan lukien alueellinen koskemattomuus, yleinen järjestys ja turvallisuus sekä kansallisen turvallisuuden ylläpito.

Valiokunta tähdentää, että jäsenvaltioilla tulee olla käytössään riittävän järeät keinot tällaiseen toimintaan puuttumiseen, jotta alueellinen koskemattomuus, yleinen järjestys ja turvallisuus sekä kansallinen turvallisuus kyetään kaikissa tilanteissa turvaamaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että välineellistämiseen kohdistuvissa toimita huomioidaan valtion oikeus päättää ulkorajojensa turvallisuudesta ja siitä, kenellä on pääsy valtion alueelle. Välineellistämisen käsitteen osalta valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että määritelmässä puhutaan kolmansista maista. Valiokunnan mielestä on syytä vielä arvioida sitä, onko määritelmä riittävän kattava ja joustava. "Välineellistetyin muuttoliikkeen" taustalla voi valiokunnan käsityksen mukaan olla muukin kuin valtiollinen toimija.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2022 vp

Vaihtoehtoiset keinot sisärajoilla sisärajavalvonnan sijaan

Vapaan liikkuvuuden turvaamiseksi komissio esittää ehdotuksessaan uutta mekanismeja sisärajavalvonnan palauttamiseksi koordinoitusti tilanteissa, jotka voisivat vaarantaa yleisen järjestyksen ja sisäisen turvallisuuden jäsenmaista suurimmassa osassa. Samassa yhteydessä komissio ehdottaa täsmennettäväksi niitä toimenpiteitä, joiden avulla sisärajavalvonnan palauttaminen voisi olla tosiasiallisesti viimesijainen keino. Komission ehdotuksen tarkoituksena on selventää jäsenmaiden käytettävissä olevia keinoja, joita ei tulkittaisi sisärajavalvonnan tilapäiseksi palauttamiseksi.

Valiokunta pitää tavoitetta vaihtoehtoisten keinojen selkeyttämisestä kannatettavana. Ehdotukseen liittyy julkisen vallan käytön periaatteisiin liittyviä kysymyksiä, joiden arviointi ei kuulu hallintovaliokunnan toimialaan. Valiokunta toteaa kuitenkin yleisellä tasolla, että sen mielestä jäsenvaltion tulisi olla mahdollista tehdä joustavasti viranomais toimia sisärajalla tai sen välittömässä läheisyydessä siten, ettei niitä voida rinnastaa rajatarkastuksiin. Valiokunta katsoo, että voimassa olevassa sääntelyssä on tältä osin selventämisen varaa.

Kolmannen maan kansalaisen välitön siirtäminen takaisin toiseen jäsenmaahan

Komissio ehdottaa myös sisärajoille kohdennettavaa uutta menettelyä, jossa kolmannen maan kansalainen voitaisiin välittömästi, sisärajan (maa-, meri- tai ilmaraja) ylitykseen liittyen ja tiettyin edellytyksin, siirtää takaisin siihen jäsenmaahan, josta hän on juuri saapunut. Menettelyn käyttöön liittyvien edellytysten katsotaan täyttyvän, kun henkilö on otettu kiinni sisärajalla osana rajat ylittävää poliisiyhteistyötä, kuten yhteispartiointia. Tällöin varmistetaan, että molemmilla jäsenmailla on yhtenevä näkemys kolmannen maan kansalaisen kiinniottoon liittyvistä seikoista.

Komission ehdotuksen mukaan välittömän siirron toimeenpano edellyttää viranomaisen tekemää valituskelpoista hallintopäätöstä. Valituksella ei olisi automaattisesti täytäntöönpanoa lykkäävää vaikutusta. Jäsenmaa, josta kolmannen maan kansalainen on tullut toisen jäsenmaan alueelle, olisi velvollinen vastaanottamaan hänet ja ryhtymään tarvittaviin toimiin. Selvityksen mukaan menettelyn käyttöönotto ei ole jäsenmaille kuitenkaan pakollista.

Kirjelmästä ilmenee, että komission ehdottama menettely edellyttää myös paluudirektiivin muuttamista siten, että kyseistä menettelyä käyttävä jäsenmaa voisi jättää direktiivin mukaisen palautuspäätöksen tekemättä. Kyseisen päätöksen tekeminen kuuluisi vastaanottavalle jäsenmaalle. Lisäksi paluudirektiiviin esitetään muutosta kahdenvälisten sopimusten laatimisen tai muuttamisen mahdollistamiseksi.

Saadun selvityksen mukaan menettelyn soveltaminen ei ole mahdollista kolmannen maan kansalaisen hakiessa kansainvälistä suojelua. Menettelyä ei näin ollen myöskään sovelleta Dublin-sääntelyn soveltamisalaan kuuluviin henkilöihin. Komission ehdotuksen mukaan jäsenvaltioilla on myös mahdollisuus solmia ja päivittää kahdenvälisiä takaisinottosopimuksia.

Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan ehdotetun menettelyn soveltamismahdollisuus on vähäinen Suomessa, joka monessa tapauksessa on turvapaikanhakijoiden kohdella. Kuitenkin esimerkiksi Keski-Euroopassa, jossa tapahtuu paljon edelleen siirtymistä ja kolmannen maan kan-

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2022 vp

salaiset eivät hae näissä maissa turvapaikkaa vaan pyrkivät siirtymään muihin kohdemaihin, menettely antaa lisämahdollisuuden puuttua edelleen siirtymisiin silloin, kun sisärajavalvontaa ei ole palautettu.

Sisärajavalvonnan palauttaminen

Komissio ehdottaa myös sisärajavalvonnan palauttamisen perusteena toimivan yleisen järjestyksen ja sisäisen turvallisuuden käsitteen tarkennusta. Valiokunta pitää kannatettavana, että sisärajavalvonnan palauttamisen perusteena oleva määritelmä jäsenmaata uhkaavasta yleiseen järjestykseen ja sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvasta uhasta laajennetaan yksiselitteisesti koskemaan myös terveysuhkia ja vapaan liikkuvuuden alueen vaarantavaa luvaton kolmansien maiden kansalaisten liikkumista. Laajamittainen luvaton edelleen liikkuminen Schengenin sisärajojen yli jäsenvaltiosta toiseen on koko EU:ta koskeva haaste, johon vastaamiseksi tulee uudistaa sisärajavalvonnan käyttämistä koskevia säännöksiä. Valiokunta korostaa, että luvattoman edelleen liikkumisen torjunta edellyttää lisäksi kokonaisvaltaista ja toimivaa turvapaikka- ja paluujärjestelmää sekä kykyä luotettavaan henkilön tunnistamiseen.

Komission ehdotuksen mukaan sisärajavalvonta voidaan palauttaa neljän toisistaan eroavan mekanismin kautta. Sääntely sisältää menettelyt ennakoitavissa olevissa ja ennakoimattomissa tilanteissa. Näiden lisäksi komissio ehdottaa uutta menettelyä, jolla voidaan puuttua uhkiin Schengen-alueen sisällä. Ehdotuksen mukaan uhkan tulee vaikuttaa jäsenvaltioiden enemmistöön ja vaarantaa koko sen alueen toiminta, jolla sisärajavalvonta on poistettu. Uuden menettelyn käyttöönotto perustuisi komission esityksestä annettavaan neuvoston päätökseen. Neljäntenä mekanismina on jo aiemmin asetukseen sisältynyt sisärajavalvonnan palauttaminen ulkorajavalvontaa koskevan vakavan puutteen vuoksi.

Valiokunta tukee valtioneuvoston kannassa ilmaistua toimintalinjaa, että ehdotetun Schengen-alueen suojamekanismin käyttöönottoa voidaan tukea silloin, kun näissä tilanteissa sisärajavalvonnalle ei ole määritelty enimmäiskestoja ja kun valvonnan palauttaminen tällä mekanismilla tapahtuu määräenemmistöpäätöksellä.

Saadun selvityksen mukaan Schengen-alueen suojamekanismin perusteella palautettava sisärajamenettely komission ehdotuksineen ja neuvoston päätöksenteon osalta ei estä jäsenmaata palauttamasta sisärajavalvontaa esimerkiksi ennakoitavien tilanteiden mekanismilla. Valiokunta pitää tätä tärkeänä. Jäsenvaltioilla tulee olla jatkossakin mahdollisuus palauttaa rajavalvonta sisärajoihin tarvittaessa hyvinkin nopeasti.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2022 vp

Helsingissä 16.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Heidi Viljanen sd
varajäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne